

Veelgestelde vragen over examens en examinering

Aanleiding: de Handreiking Verantwoord Diplomabesluit van het Ministerie van OCW d.d. 27-3-2020. Dit document geeft handreikingen voor onder meer examinering van studenten die zich in de eindfase van hun opleiding geconfronteerd zien met de coronacrisis. In de examinering en in de exameninstrumenten kunnen wijzigingen vereist zijn. Examenservice MEI wil in voorkomende situaties met scholen meedenken in oplossingen en desverre examens wijzigen en opnieuw laten vaststellen door onderwijs en bedrijfsleven. Het gezamenlijk optrekken hierin ontzorgt individuele scholen en draagt bij aan de civiele waarde van examens en diploma's. In samenspraak met het bestuur heeft dit nu onze prioriteit qua werkzaamheden. De bandbreedte voor het aanpassen van de wijze van examineren en van exameninstrumenten is bepaald door de genoemde Handreiking, door het Servicedocument mbo-aanpak coronavirus COVID-19 en door richtlijnen van het RIVM.

In onderhavig document zijn veel gestelde vragen aan Examenservice MEI bijeengebracht over de exameninstrumenten en de examenuitvoering. Het document wordt frequent aangevuld en is te vinden op www.esmei.nl >> Corona.

Wees er alert op dat wijzigingen in de uitvoering van examens en/of in examenopdrachten moeten worden vastgesteld door/namens de examencommissie van de school.

19 mei 2020

Representatief examineren

Vraag

Door de coronacrisis kunnen niet alle werkprocessen in de beroepspraktijk worden geëxamineerd. Mag representatief examineren worden ingezet in de betekenis van enkel examineren van die werkprocessen die de essentie van het beroep afdekken?

Antwoord

Representatief examineren wil zeggen dat er eventueel keuzes kunnen worden gemaakt in de examinering. Daarvoor geldt (volgens de norm voor een valide exameninstrument): Indien de kwalificatie-eisen representatief worden geëxamineerd, is duidelijk verantwoord welke eisen in ieder geval worden geëxamineerd, welke steekproefsgewijs en/of welke overige keuzes zijn gemaakt. Representatief examineren gaat over kwalificatie-eisen; dit zijn kleinere onderdelen dan een geheel werkproces. Representatief examineren dient voorts te zijn afgestemd met een vertegenwoordiging van het onderwijs en van het – georganiseerde – bedrijfsleven. Let wel: er wordt nadrukkelijk gesproken over eventuele keuzes in kwalificatie-eisen, niet in keuzes in werkprocessen. Daar komt bij dat dan aspecten als balans in vereisten (tussen kennis, vaardigheden en gedrag) en een evenwichtig oordeel over een gehele Kerntaak goed in de gaten moet worden gehouden c.q. geborgd.

In de Handreiking Verantwoord Diplomabesluit mbo wordt voor representatief examineren verwezen naar de Handreiking-representatief-examinereren-even-spieken. Deze dateert uit 2018. Een actuelere Handreiking over dit onderwerp is 'Exameninstrumenten: dekking en representatief examineren' uit 2019. Deze handreiking laat met duidelijke voorbeelden zien wat wordt verstaan onder representatief examineren. De hiervoor beschreven interpretatie van representatief examineren sluit hierbij aan. Als werkprocessen door de coronamaatregelen kunnen worden uitgevoerd, betekent dit niet dat deze werkprocessen niet hoeven te worden geëxamineerd. Het Coviddocument laat in de verschillende stappen de mogelijkheden zien. Een mogelijkheid zou representatief examineren kunnen zijn met inachtneming van het voorgaande.

Aanpassing examen voor de opleiding Procesoperator B (25338)

Vraag

Door de coronacrisis kan het examen voor de Kerntaak P3-K2 over het Begeleiden en instrueren van medewerkers niet in productiebedrijven plaatshebben. Wat houdt een verantwoorde vervangende examenopdracht hiervoor in?

Antwoord / suggestie

Examenservice MEI heeft een aangepast beoordelingsformulier en een aangepaste aanvulopdracht ontwikkeld voor P3-K2. Deelopdracht 1 is uit te voeren in een gesimuleerde omgeving, bijvoorbeeld een schaalmodel van een productieplant. Deze deelopdracht is per school te vervangen door de eigen gesimuleerde omgeving. Werkproces 2 van P3-K2 is niet in deze gesimuleerde omgeving uit te voeren. Daarom is gekozen voor een rollenspel waarbij de nadruk ligt op het geven van instructies. Het aangepaste beoordelingsformulier en de aangepaste examenopdracht staan op de website van Examenservice MEI (www.esmei.nl). Daarbij is tevens een overzicht toegevoegd van de wijzigingen.

De aangepaste documenten zijn geldig tot 1-1-2021.

Aanpassing examen Middenkader Engineering - Technicus (25297)

Vraag

Het examen voor Middenkader Engineering - Technicus (crebo 25297) kan door de ontstane coronasituatie niet meer voor alle Kerntaken worden uitgevoerd zoals beoogd.

Antwoord / suggestie

Er zijn aangepaste beoordelingsformulieren en een aangepaste aanvulopdracht ontwikkeld voor de Kerntaken B1-K2 Begeleidt werk en P1-K2 Begeleidt onderhoudswerk. Er wordt van uitgegaan dat de student de opdracht uitvoert voor een (stage)bedrijf dat hij kent en waar hij al andere onderdelen van het examen voor 25297 heeft uitgevoerd. Onderdelen van de opdracht worden 'op papier' uitgewerkt. Er wordt daadwerkelijk één persoon begeleid bij deze opdracht. Deze begeleiding wordt in simulatie uitgevoerd. Het aangepaste beoordelingsformulier en de aangepaste examenopdracht staan op de website (www.esmei.nl). Daarbij is tevens een overzicht toegevoegd van de wijzigingen.

De aangepaste documenten zijn geldig tot 1-1-2021.

Aanpassing examen Middenkaderfunctionaris Bouw (25104)

Vraag

Het examen voor Middenkader Middenkaderfunctionaris Bouw (crebo 25104) kan door de ontstane coronasituatie niet meer voor alle Kerntaken worden uitgevoerd zoals beoogd.

Antwoord / suggestie

Er is gezocht naar een oplossing om het examen elders af te nemen. Uitgangspunt is dat een deel van het examen kan worden geobserveerd teneinde zoveel mogelijk recht te doen aan de realistische praktijksituatie en de zwaarte van het reguliere examen. Hiervoor is onder meer een opdracht uitgewerkt voor een simulatieproject. De beoordelingsvormen 'Projectmap' en het 'Eindgesprek' zijn, door het wegvallen van de 'Observatie', in zwaarte toegenomen. Dit is een second-best-oplossing (toegepaste kennis i.p.v. gedragsbeoordeling). Het aangepaste beoordelingsformulier en de aangepaste examenopdracht staan op de website (www.esmei.nl). Daarbij is tevens een overzicht toegevoegd van de wijzigingen.

De aangepaste documenten zijn geldig tot 1-1-2021.

15 april 2020

Wijzigen examenopdracht

Vraag

Door de coronacrisis kan niet meer de gehele examenopdracht worden uitgevoerd in het BPV-bedrijf. Mag de examenopdracht deels binnen de school worden uitgevoerd?

Antwoord / suggestie

Dit is toegestaan. Wijziging in de locatie vraagt wellicht een aanpassing in de inhoud van de examenopdracht. Het is van belang dat in de examenopdracht zo nauwkeuring mogelijk is beschreven wat een student moet doen zodat er geen misverstanden ontstaan. Maak voor het wijzigen van een examenopdracht zoveel mogelijk gebruik van de aanvulopdracht. De wijzigingen dienen te voldoen aan de vereisten van de examenopdracht (zie hiervoor het Servicedocument van het exameninstrument) en zo niet, leg dan vast wat de redenen zijn voor de afwijking. Zorg voor vaststelling van de gewijzigde examenopdracht.

Wijzigen beoordelingsformulieren

Vraag

Stel een school wil een wijziging in een beoordelingsformulier van een gevalideerd examen. Examenservice werkt daaraan mee. Wat gebeurt er dan met de eerdere versie van het examen?

Antwoord

Examens wijzigen wordt zoveel mogelijk voorkomen. Wanneer daartoe wel wordt overgegaan, dan is de gewijzigde versie een variant op het eerder gevalideerde examen. Dit eerder gevalideerde examen blijft vanzelfsprekend beschikbaar en het is de bedoeling dat dit wordt gebruikt. Indien de situatie het vereist, dan is de gewijzigde versie inzetbaar. Het gewijzigde exameninstrument is beperkt geldig tot uiterlijk 1-1-2021. Dit staat vermeld in de voetnoot van zo'n wijziging. Een gewijzigd – onderdeel van een – exameninstrument wordt na accordering door onderwijs en bedrijfsleven, geplaatst op de website bij het de betreffende opleiding c.q. het crebo. De contactpersonen voor de website www.esmei.nl ontvangen bericht wanneer er van een examen een gewijzigde versie beschikbaar is. Gewijzigde exameninstrumenten komen niet beschikbaar via de digitale omgeving.

Examineren in een gesimuleerde omgeving

Vraag

Studenten worden naar huis gestuurd en een deel van het examen kan niet meer in de BPV. De examinering van de resterende werkprocessen gebeurt in een simulatie op school. Wat moet er worden ingevuld op het opdrachtformulier en het beoordelingsformulier bij "BPV-bedrijf"?

Antwoord

Vul daar de gegevens van de school in. De ROC-begeleider kan de rol van de contactpersoon en bedrijfsbegeleider vervullen.

Vraag

In het exameninstrument staan de rollen ROC-begeleider, ROC-beoordelaar, praktijkbegeleider en praktijkbeoordelaar. Hoe vul je deze in bij examinering in een gesimuleerde omgeving?

Antwoord / suggesties

Deze rollen kunnen ook in een simulatieomgeving worden vervuld. Het is raadzaam om de verdeling van de

rollen binnen het examen goed vast te leggen; wie treedt er op als opdrachtgever, wie als leidinggevende, wie is de eerste en tweede beoordelaar etc.? Informeer de student hierover.

Het vier-ogen-principe

Vraag

We kunnen als school niet meer terecht in het BPV-bedrijf om studenten mee te beoordelen. Op welke wijze kunnen we dan toch de kwaliteit van de examinering in de praktijk borgen en hoe geven we invulling aan het vier-ogen-principe?

Antwoord / suggesties

Het vier-ogen-principe houdt in dat de student door meer mensen wordt beoordeeld en niet slechts door één beoordelaar. Elke student heeft daar recht op. Wanneer de observaties in het BPV-bedrijf door één beoordelaar worden beoordeeld, zorg er dan voor dat in elk geval één andere beoordelaar andere onderdelen beoordeelt zoals de werk-/projectmap, het eindgesprek of de presentatie. De werk-/projectmap is ook door twee beoordelaars te beoordelen. Ga na of het eindgesprek c.q. de presentatie wellicht via een videogesprek kan waarbij twee beoordelaars zijn betrokken.

Voor het borgen van de kwaliteit van de examinering in de praktijk valt te denken aan een protocol.

Een andere mogelijkheid is de observaties in het bedrijf door twee praktijkbeoordelaars te laten beoordelen en het eindgesprek door twee ROC-beoordelaars.

criteriumgericht interview

Vraag

Mogen/kunnen Proeven van Bekwaamheid worden vervangen door een examengesprek of Criteriumgericht Interview (CGI) over hoe de student de uitvoering van de examenopdracht zou aanpakken?

Antwoord / suggestie

Een CGI is een geheel andere examenvorm. De beoordelingscriteria van de examens van Examenservice MEI sluiten hierbij niet aan. De beoordelingsformulieren van Examenservice kunnen niet worden gebruikt voor een CGI. Mocht een CGI worden ingezet, wees er alert op dat het niet de enige beoordelingsvorm is die wordt ingezet voor de betreffende student. Borg dat de student op meer momenten, in verschillende vormen en door meer mensen worden beoordeeld.

Handtekeningen

Vraag

Formulieren voor de uitvoering van een examenopdracht en beoordelingsformulieren moeten voorzien zijn van handtekeningen van het BPV-bedrijf. Dit is nu fysiek niet mogelijk. Moeten toch alle handtekeningen worden gezet?

Antwoord

In verband met de borging is het van belang dat dit gebeurt. Als het lastig is om te organiseren dat de handtekeningen van het bedrijf op de documenten komen, dan kun je vragen of ze het formulier willen uitdraaien, ondertekenen en dan een scan of foto hiervan mailen. Akkoord geven via de mail kan ook. Dit is een tijdelijke oplossing, zodat het examenproces niet stagneert. Zorg ervoor dat het document met de originele handtekeningen uiteindelijk in het examendossier komt.

Examineren van werkprocessen over begeleiden en samenwerken

Vraag

Studenten hebben moeite met het uitvoeren van werkprocessen over het begeleiden van werkzaamheden, over het begeleiden van medewerkers en over het samenwerken. Wat kunnen we hiervoor inzetten aan alternatieve beoordelingsvormen of vervangende examenopdrachten?

Antwoord / suggestie

De school kan ervoor kiezen het begeleiden in andere setting te laten uitvoeren. Denk aan een bedrijfssituatie of een gesimuleerde omgeving waarbij in een kleine groep conform de RIVM-richtlijnen wordt gewerkt aan een productie- of installatieproces. De student kan hierbij op gepaste afstand het proces begeleiden. De overlegmomenten die hierbij nodig zijn, kunnen digitaal plaatshebben.

De school kan ervoor kiezen de examenopdracht aan te passen (zie hiervoor de suggesties daarbij).

De school kan ervoor kiezen de uitvoering van het examen op te schuiven in de tijd.

Is de aanpassing van de examensetting en/of aanpassing van de examenopdracht conform het Servicedocument van het examen niet wenselijk of niet mogelijk dan kan de school kiezen voor een andere wijze om de inhoud van de werkprocessen aan te tonen. Denk aan het beoordelen van de werkprocessen op basis van eerdere intersubjectieve bewijslast. In dit geval moet een deugdelijke onderbouwing worden gegeven aan de examencommissie en is de examencommissie van de school verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging hiervan.

NB: Examenservice is inmiddels bezig voor verschillende opleidingen waarbinnen sprake is van werkprocessen over het begeleiden van werkzaamheden, het begeleiden van medewerkers en samenwerken een alternatief te ontwikkelen voor beoordelingscriteria en voor de examenopdracht. In eerste instantie betreft dit de examens voor de opleidingen:

25104 Middenkaderfunctionaris Bouw

25297 Middenkader Engineering - Technicus

25338 Procesoperator B